

MAUSOLEUL EROILOR DE LA MĂRĂȘTI

Lelia Pavel

Plecând din Panciu, pe traseul turistic al Văii Șușiței către stațiunea Soveja, drumul străbate satele: Străoane, Varnița, Răcoasa.

La ieșirea din comuna Răcoasa, "un indicator îndeamnă călătorul să se abată 4 km spre nord. pe drumul ce duce la Mărăști".

Aici, în satul Mărăști, sat care pentru vecie și-a înscris numele pe harta țării ca unul din cele mai sacre locuri ale eroismului românesc, pe malul stâng al râului Șușița, a fost înălțat un mausoleu ce adăpostește osemintele eroilor români căzuți în bătălia de la Mărăști, în vara anului 1917 .

Ofensiva armatei române din zona bazinului Soveja este cunoscută în istorie ca "Bătălia Mărăștiului". Lupta a început în dimineața zilei de 9 / 22 iulie 1917, când Armata a 2-a română, aflată sub comanda generalului Alexandru Averescu a pornit atacul împotriva trupelor inamice.

Marele Cartier General al Armatei Române în colaborare cu Comandamentul forțelor ruse de pe frontul din Moldova, au elaborat un plan de ofensivă ce prevedea executarea a două lovituri: una în zona Nămolosa și alta în zona Mărăști, ofensivă ce avea drept scop distrugerea Armatei a 9-a germane.

Luptele au început cu înaintarea infanteriei, susținută de bombardamentul artileriei. Bătălia a luat sfârșit după zile crâncene de luptă, pe data de 19 iulie / 1 august 1917 printr-o mare victorie reputată de armata română.

Această victorie a fost plătită cu sângele a 1.469 morți și 3.052 de răniți și distrugerea satului Mărăști.

Astfel, Bătălia de la Mărăști "așezată la o cotitură fatală a desfășurării războiului nostru, rămâne un episod strălucit al acestui războiu, o probă vorbitoare de capacitatea șefilor, de calitățile de bravură și energie ale soldatului român . . . ".

Ar trebui ca istoria să pună pe primul loc marea victorie de la Mărăști deoarece această ofensivă a fost capul de pod pe care s-au sprijinit ofensivele decisive de la Mărășești și Oituz.

Chiar comandantul trupelor române, generalul Alexandru Averescu, remarca precum că: Bătălia de la Mărăști, ca și cea de la Mărășești "rămân pentru poporul românesc glorii nepieritoare, care vor arăta generațiilor viitoare cum generația marelui război și-a făcut datoria față de neamul său".

Pentru ca aceste strălucite fapte de eroism și dăruire să rămână veșnic în amintirea celor ce le-au urmat eroi lor de la Mărăști, s-a înălțat Mausoleul din localitate.

Inițiativa înălțării monumentului, precum și a refacerii satului Mărăști a aparținut societății cu același nume: " Mărăști ".

De fapt, ideea refacerii satului și construirea unui monument aparține generalului Alexandru Mărgineanu, comandantul Diviziei a 3-a, căruia i se încredințase conducerea operațiilor militare chiar în ziua atacului asupra satului Mărăști, din data de 11 / 24 iulie 1917.

Atacul artileriei pregătea de fapt ruperea frontului chiar în sectorul ofensiv, cel al satului Mărăști, care fusese puternic fortificat de către armata germană, așa cum reiese din notițele generalului Averescu după vizita făcută pe câmpul de luptă după retragerea trupelor germane: „Am trecut apoi spre Mărăști, străbătând câmpul de luptă.

Un adevărat labirint de șanțuri și rețele de sârmă, dușmane. Nici nu-mi vine a crede, că o așa formidabil întărită poziție a putut fi părăsită de dușman . . .

La Mărăști, am vizitat un post de comandă german și un depozit de munițiuni.

Totul, foarte bine organizat".

În urma atacului au fost străpunse liniile de apărare ale armatei germane, dar în același timp s-au provocat distrugerii mari și satului Mărăști, rămânând în urmă un sat plin de ruine. Această situație l-a determinat pe generalul Mărgineanu să-i convoace, la 12 septembrie 1917, pe ofițerii Diviziei a 3-a, propunând acestora înființarea unui fond „Mărăști” pentru reconstrucție, așa cum reiese din discursul său susținut la acea adunare: „În cea mai glorioasă bătălie dată de la începutul campaniei de trupele Diviziei a III-a, s-a eliberat la 11 iulie 1917 satul Mărăști din mâinile dușmanilor. Bravele noastre trupe au mai eliberat în acea memorabilă bătălie și alte sate, însă nici unul n-a suferit de pe urma barbariei dușmane ca satul Mărăști. Nu mai este satul Mărăști de altădată. Este o adevărată ruină. Avem, deci, înalta îndatorire morală și patriotică de a pune pe picioare acel sat. Înaintea tuturor, noi care l-am cucerit, trebuie să luăm inițiativa înjgheberii unui fond sub numele de „Mărăști”, cu care mai târziu să se înalte un sat și mai frumos, și mai mare. Doresc ca prima contribuție să fie dată de ofițerii și subofițerii și soldații Diviziei a III-a, după care fondul va fi sporit prin contribuția populației române”.

Propunerea a fost preluată câteva luni mai târziu de către generalul Alexandru Averescu la întâlnirea de la Bâlca unde îi convocase pe comandanții corpurilor de armată, ai diviziilor și brigăzilor din Armata a II-a. Atunci s-a propus înființarea Societății „Mărăști” careia îi revenea misiunea de a se ocupa de refacerea satului și construirea unui mausoleu. La întâlnirea de la Bâlca, din 30 noiembrie 1917, s-a născut Societatea ce purta numele satului, așa cum avea să consemneze în notițele sale generalul Averescu: „Am pus bazele Societății „Mărăști” cu scopul de a perpetua amintirea victoriei dela Mărăști”. Prima activitate a societății va fi îndreptată în sensul de restaura satul Mărăști și de a ridica o criptă – monument în amintirea biruinței noastre”.

În aceeași adunare s-a adoptat și un Regulament pentru strângerea fondurilor și administrarea lor, un Statut, precum și un Comitet format din 12 persoane, al cărui președinte de onoare a fost ales generalul Alexandru Averescu, iar ca președinte activ generalul Alexandru Mărgineanu.

La 27 iulie 1920, prin Legea - Decret, publicată în Monitorul Oficial, nr. 92 din 27 iulie 1920, Societatea "Mărăști" a fost recunoscută de către regele Ferdinand ca persoană morală și juridică.

În Statutul Societății, s-au consemnat și dezideratele Societății și în primul rând s-a stabilit ca "Să se perpetueze din generație în generație, comemorarea bătăliei de la Mărăști;

1. Înălțarea unui monument comemorativ;
2. Refacerea unei porțiuni din lucrările dușmane;

3. Reconstruirea satului Mărăști".

În primii doi ani de la înființare, Societatea a fost în imposibilitate de a-și realiza dezideratele propuse în Statut, o piedică destul de mare constituind-o continuarea războiului. Abia din anul 1919 au început lucrările de refacere a satului, prin înființarea unui Serviciu Tehnic în care au fost cooptați arhitecți, ingineri, proiectanți, printre care se număra arhitectul George Cristinel și Pandelescu Șerbănescu. Din anul 1920 conducerea șantierului a fost încredințată în exclusivitate lui Pandelescu Șerbănescu.

Toate aceste deziderate pentru a putea fi transpuse în practică necesitau fonduri uriașe, pentru care, fie se apela la populație prin, fie se organizau diferite acțiuni precum: serbări, conferințe, liste de subscripție, vânzări de cărămizi etc. La toate acestea a contribuit și populația județului Putna prin participarea sa la diferitele acțiuni organizate de către prefectură, primărie, Garnizoana Focșani sau de către comitetele locale ale Societății „Mărăști”. Amintim aici una dintre acțiunile ce figurează într-o Adresă a Prefecturii Putna și anume organizarea de către Garnizoana Focșani, în zilele de 15 și 16 mai 1920, a unei mari serbări populare în "Grădina Publică.

Sâmbătă 15 și duminică 16 mai curent începutul la ora 3 p. m., iar sfârșitul la ora 3 noaptea. Mari serbări populare date de Garnizoana Focșani în folosul reconstruirii satului "Mărăști" distrus de ofensiva din August 1917". În programul manifestărilor mai erau anunțate: „Bătae de confete. Mare tombală. Concurs de frumusețe. Concurs de costume naționale . . . se va face o sală specială de dans.

Muzica militară va cânta". Pentru eveniment s-au pus în vânzare bilete al căror cost intra în fondurile pentru refacerea satului Mărăști. Acțiunea se desfășura sub patronajul comandantului Diviziei a VI-a, generalul Holban.

Fonduri bănești s-au adunat și din alte acțiuni așa cum reiese dintr-o altă Adresă a Prefecturii, semnată de chiar ministrul de Interne, din 22 martie 1922, prin care prefectul era rugat să dea "concursul D-nei pictor Camelia Achimescu din București . . . spre a putea plasa cărțile poștale cu schițe luate de D-sa după locurile de glorie națională Mărăști și Mărășești, cunoscând în același timp că o parte din suma strânsă din vânzarea acelor lucrări, este destinată pentru mărirea fondului ridicării Mausoleului dela Mărăști".

Tot în același scop, Societatea „Mărăști” a tipărit și răspândit o carte poștală (sub numele de "o cărămidă pentru Mărăști") cu imagini din Mărăști, la prețul de 5 lei, din vânzarea căreia să se mărească fondurile necesare "Ca să reclădim cu dragoste în amintirea celor căzuți aici. Maria" (așa cum suna îndemnul reginei Maria tipărit pe cartea poștală).

Datorită eforturilor Societății, satul a devenit în scurt timp un sat modern: s-au ridicat case noi la construirea cărora s-a folosit cărămidă de la fabrica din satul Gogoiu (aparținător de Mărăști), s-au refăcut casele mai puțin deteriorate, s-au dat în folosință o uzină electrică și una hidraulică reușindu-se astfel să se asigure apa necesară locuitorilor, s-a construit o biserică și un local de școală nou. Paralel se depuneau eforturi pentru a se înălța și mausoleul ce trebuia să adăpostească criptele eroilor.

Bineînțeles că nu a fost uitată nici hotărârea de a se comemora în fiecare an bătălia de la

Mărăști. Astfel, în anul 1921, Societatea „Mărăști” invita pe primarul orașului Focșani la serbarea din luna iulie a aceluiași an când trebuia să se serbeze "comemorarea bătăliei dela Mărăști și în același timp și inaugurarea Câmpului Istorice, în prezența M M L. L. Regele și Regina, A. A. L. L. Principele Moștenitor cu Principesa Elena, guvernul, Atașaii Militari, etc.

În numele Societății vă rugăm să binevoiți a lua parte la serbare, care va avea loc la Mărăști, Județul Putna, chiar pe Câmpul de Luptă".

De fapt, inaugurarea câmpului istoric al Mărășeștiului a avut loc în anul 1928, când s-a pus și piatra fundamentală a mausoleului. Pentru buna desfășurare a evenimentului și pentru reușita lui a fost trimisă de către organizatori, încă din data de 19 mai 1928, o Adresă Prefecturii Putna prin care i se adresa rugămintea de a face pregătirile necesare pentru reușita acestei manifestări: „Deci, vă rugăm Domnule Prefect ca să binevoiți a lua unele dispozițiuni pe care le credem absolut necesare pentru reușita serbarei:

1) Drumul de la Mărășești la Mărăști să fie revăzut și pus în condițiuni ca automobilele să poată circula cu ușurință.

2) Podul dela cantonul No. 11 să fie reparat.

3) Pentru ca transportul la Mărăști a vizitatorilor cari sosesc cu trenul Tișița la Răcoasa să se facă în regulă, să dispozați ca Comandantul Companiei de Jandarmi să ia măsuri ca în ziua de 3 iunie ora 7 dimineața, să se găsească cel puțin 80 de căruțe împodobite cu brad sau frunze și cu covoare, pe platoul din fața gării Răcoasa. Aceste căruțe vor duce vizitatorii îndată ce sosesc piața din fața bisericei, vor pleca pe drumul care duce pe din dos la școală și apoi pe șosea afară pe poarta triumfală, unde se vor înșirui și aștepta întoarcerea vizitatorilor.

Aceste căruțe se vor lua câte 10 de fiecare sat din interiorul Mărăștilor și vor fi conduse tot timpul de un jandarm din vreme hotărât, care le va lua din sat și aduce . . . în dimineața zilei de 3 iunie și va rămâne în preajmă până când se vor întoarce vizitatorii din nou la Răcoasa.

Pentru mai multă înlesnire și pentru acei cari vor să vie cu automobilele sau cu autobuzele, să se ia dispozițiuni din vreme ca în dimineața zilei de 3 iunie orele 10 când sosește cel din urmă tren, să se găsească în dosul gării Mărășești 4 - 5 autobuze și 10 automobile (de altfel câți vor dori să vie), cari vor lua invitații cu plată, făcându-le un tarif omenesc ex: 150 lei dus și întors de persoană, loc în autobuz și 300 lei dus și întors de persoană în automobil.

Aceste automobile vor fi rânduite pe șosea după sosirea în Mărăști ca și căruțele.

4) Să se ia măsuri ca cârciumile și cooperativele din Răcoasa și Mărăști să aibă cele de trebuință pentru mâncat și băut, căci prea multă lume nu va putea fi invitată la masă.

5) În satele Mărăști și Răcoasa, primarul comunei să aibă ordin ca locuitorii să-și curețe casele, șoseaua și să-și facă podețele de intrare, iar în fiecare casă să se amenajeze o odaie de musafiri curată și cu cele necesare de odihnă, pentru ca vizitatorii cari sosesc mai ales în Mărăști încă din ziua de 2 iunie să aibă unde dormi.

6) Să se instituiască acolo unde va crede Comandanții Companiei de Jandarmi, posturi de jandarmi pentru menținerea ordinii.

Aceste sunt Domnule Prefect, punctele care ar trebui avute în vedere și dacă ar mai fi și altele le vom discuta împreună în una din zilele și care cred că va fi cât de curând.

P.S. În ziua de 2 iunie ora 4 p. m. va trebui să se găsească 10 căruțe la gara Răcoasa pentru transportul clerului și coriștilor dela Răcoasa la Mărăști”.

Adresa purta semnătura generalului Alexandru Mărgineanu, unul din artizanii victoriei de la Mărăști și președintele Societății „Mărăști”.

Marea sărbătoare de inaugurare a Câmpului istoric de la Mărăști s-a desfășurat în ziua de 10 iunie 1928, așa cum s-a consemnat în fonograma trimisă de prefect către pretorii din județ, prin care le solicita participarea la manifestare: „În vederea marilor serbări care au loc la Mărăști în ziua de Duminică 10 juma, la care ia parte M S. Regina Maria și Înalți Regenți, vă rog să luați măsuri să participe câte o delegație de trei membri ai consiliului comunal în frunte cu D-voastră, care veți primi drapelele comunelor din gara Răcoasa pe linia Tișița”.

În ziua de 9 iunie 1928, prefectul cerea comandantului Garnizoanei Focșani, ca în noaptea de 9 spre 10 iunie, să trimită o gardă formată din 20 de oameni împreună cu ofițerii lor în Gara de la Mărășești, unde trebuia să sosească regina Maria împreună cu „Principele Regent Nicolae”.

La 10 iunie 1928, cu ocazia inaugurării câmpului istoric, s-a pus și piatra fundamentală a Mausoleului care trebuia să adăpostească osemintele ostașilor căzuți în luptele din vara anului 1917 .

La eveniment au mai participat membri ai Societății " Mărăști ", delegați ai Marelui Stat Major, ai Uniunii Ofițerilor de Rezervă, reprezentanții regimentelor care au luptat la Mărăști, precum și locuitori din localitățile județului Putna.

Nu puteau lipsi de la acest eveniment generalii Alexandru Averescu și Alexandru Mărgineanu, cei care au condus armata în victoria de la Mărăști, întemeietorii Societății " Mărăști " și inițiatorii ridicării Mausoleului, care au fost însoțiți de alți comandanți ai armatei.

S-a dat citire Actului Comemorativ care s-a îngropat la temelia Mausoleului și pe care s-a înscris următorul text:

"Azi 10 iunie 1928 așezatu-s-a piatra de temelie a criptelor clădite de către Societatea „Mărăști " pe chiar câmpul de bătaie și pe locul unde în zilele de 22 - 27 (stil nou - n. n.) iulie 1917 s-au dat, sub conducerea generalului Alexandru Averescu, comandantul Armatei a 2-a, crâncenele, glorioasele și victorioasele lupte împotriva armatelor germane și s-a străpuns frontul dușman de către Divizia a 3-a, comandată de generalul Alexandru Mărgineanu, spre odihna veșnică a rămășițelor sfinte neamului românesc a treizeci și cinci de mii de viteji, căzuți pentru țară În bătălia de la Mărăști și în împrejurimi și pentru ca să fie pururi vie în sufletele urmașilor amintirea măreței jertfe aduse fericirii [. . .] patriei de către premergătorii lor și să păstreze în ele pildele eterne de vitejie, de dragoste de țară și de neam, care au fost întotdeauna tăria poporului român și l-au ținut neînfricat în fata primejdiilor și stană de piatră împotriva dușmanilor strămoșești”.

Construcția Mausoleului, un adevărat monument de artă, a necesitat fonduri bănești uriașe, care s-au strâns în urma unor acțiuni cum ar fi: colectă publică, serbări, conferințe, vânzări de cărămizi "Mărăști ", majoritatea pregătite și organizate de către sau la solicitarea Societății creată în acest scop, având sprijinul comitetelor locale, prefecturilor județene,

primăriilor sau inițiativelor particulare.

Comitete locale s-au creat în localități din județul Putna, printre care: Odobești, Panciu, Mărășești și Adjud.

O serbare a fost pregătită pentru anul 1928, așa cum reiese dintr-o Adresă trimisă prefectului la data de 26 mai 1928, în care se făcea inițial o analiză a activității depuse de societate până la acea dată și totodată se anunța că se pregătește o serbare pentru strângere de fonduri, solicitând prefectului ajutorul pentru reușita acțiunii.

În Adresă se arăta că: "Societatea Mărăști depunând mari eforturi și luptând cu toate greutatele întâmpinate în cursul a 10 ani de existență, a reușit să facă o mare operă națională, făcând să se immortalizeze cei 18.500 de eroi cari și-au jertfit sângele pentru țară în ofensiva dela 11 - 17 iulie stil vechi 1917. Până astăzi Societatea a reușit, ca pe câmpul istoric dela Mărăști să reconstruiască satul complet distrus, să rezidească o frumoasă biserică, o școală primară de țesătorie, o uzină hidraulică pentru alimentarea satului și a câmpului istoric cu apă, șosele, etc.

Cum în perioada de lucru a anului 1928 - 1929 urmează să se construiască criptele unde se vor pune osemintele celor 18.500 eroi, care își dorm somnul veșniciei pe câmpul Mărăștilor și cum fondurile sunt complet epuizate prin lucrările făcute, Comitetul Societății a hotărât să dea câte o serbare pentru strânge re a fondurilor în orașele Focșani, Odobești, Mărășești, Panciu și Adjud.

Pentru garnizoana Focșani vă vom încunoștiința la timp de proiectul serbarei ce se va organiza.

Pentru organizarea comitetelor în orașele Odobești, Panciu, Mărășești și Adjud, cu onoare vă trimit alăturat apeluri către D-nii Primari respectivi pe cari vă rugăm să binevoiți a le semna și trimite la destinație împreună cu recomandările Dvs. pentru ca scopul ce se urmărește să poată fi îndeplinit.

Datele fixate de comitetele din orașele de mai sus vor fi înaintate Dvs. și vă rugăm a binevoi a dispune să fie comunicate Diviziei 6-a pentru a le aduce la cunoștința Comitetului Central.

Prefectura a anunțat primarii din orașele sus-menționate ca să ia măsurile necesare pentru înființarea comitetelor locale ale Societății „Mărăști”, care la rândul lor trebuiau să organizeze serbări în scopul strângerii de fonduri pentru Mausoleu. În Adresa respectivă se comunica precum că Societății: „Acum ii mai rămâne de făcut tranșeele și redutele așa cum au fost în timpul atacului, muzeul și monumentul cu criptele În care se vor pune osemintele celor 18.500 eroi . . .

Pentru toate lucrările cari mai sunt de executat trebuiesc încă mulți bani, pentru care motiv Societatea „Mărăști” (Centrala București) prin garnizoana Focșani, face apel către Prefectura Putna - a organiza până la 30 iunie 1928 o serbare și în orașul Dvs. pentru strângerea fondurilor necesare scopului de mai sus".

Adresa Prefecturii a fost însoțită de „Recomandațiuni în vederea reușitei serbarei (bal, serbare câmpenească, festival etc.).

1. Cea mai importantă măsură de luat pentru reușita materială a balului este ca el să fie

popular și deci invitațiile și biletele vor fi plasate la persoanele civile din înalta societate, comercianți, profesii libere, bănci, fabrici etc. , la toată populația orașului.

2. Plasarea biletelor trebuie făcută în modul următor:

La persoanele din societate, profesii libere, bănci, fabrici, etc. biletele vor fi plasate de către Comitetul organizator prin Doamnele și D-șoarele din societate.

Asemenea se vor plasa câte 40 - 50 bilete la Primărie cari vor fi achitate din fondurile ce le au pentru scopuri de binefacere, iar în orașe pe la magazine, industriași, etc. , plasarea se va face prin persoane alese de Comitet.

3. Formarea comitetului organizator va trebui să fie alcătuit din Domnul Primar ca Președinte, D-nii și Doamnele alese de D-sa.

4. Sala să fie aleasă aceeași in care se obișnuia să se dea baluri, serbări.

5. Fixarea zilei de bal să fie cu cel puțin 30 zile înainte pentru ca să aibă timp la plasarea biletelor.

6. Tipărirea biletelor se va face în nr. de . . . fixarea prețului de intrare la bal de cel puțin 100 lei și care se trimite imediat la Ad-ția Financiară spre ștampilare conform legii și pentru control la plata taxelor pe spectacol, care pentru Societatea „Mărăști ” conform Ordinului Ministerului de Finanțe . . . din ianuarie 1928 este redusă la 5 %.

7. Afișele, invitațiunile, adunarea obiectelor de tombală, cocardele, florile, bufetul, etc. care se obișnuiesc la baluri, sunt cunoscute și comitetul organizator va aranja cum va crede de cuviință, pentru ca să producă cât mai mult".

În data de 14 iulie 1928, Primăria Urbei Odobești răspundea la Adresa primită de la Prefectură că a luat „măsuri pentru constituirea Comitetului care să organizeze serbarea și strângerea de fonduri pentru Societatea „Mărăști ", Însă după convocări făcute în zilele de 8 și 12 iunie curent n 'a răspuns decât un număr mic de membri astfel că nu s 'a putut lua nici o deciziune în scopul de mai sus".

De la Primăria Panciu s-a primit un răspuns negativ, primarul motivând că nu s-a putut ocupa de organizarea comitetului respectiv și a serbării întrucât erau ocupați cu pregătirile pentru inaugurarea monumentului ridicat în memoria păncenilor căzuți în Primul Război Mondial.

Societatea „Mărăști ", în anul 1929, la 14 ianuarie, revine cu o nouă rugămintă la Prefectură, solicitând acesteia și implicit prefectului, să organizeze o serbare în Focșani, în același scop, de strângere de fonduri pentru Mausoleul din Mărăști, întrucât se demarau lucrările la "criptele unde se vor depune osemintele a 35.000 eroi căzuți pe câmpul de luptă și a căror piatră fundamentală s 'a pus în ziua de 10 iunie în prezenta M S. Regina Maria, A. S. R. Principele Regent Nicolae, Guvernului și Armatei; pentru strângerea fondurilor necesare, s 'a hotărât de către Ministerul de Războiu, ca în toate orașele să se des serbări de către D-nii Comandanți de garnizoane.

Societatea a mai stabilit ca în garnizoanele în care n 'a avut loc nici o serbare, să se organizeze serbări, festivale urmate de baluri, prin delegatul său Dl. Ion Corăscu, artist, sub conducerea garnizoanei locale.

Societatea vă roagă, Domnule Prefect, să bine voiți a da tot concursul necesar reușitei pe

deplin a acestor serbări, care va avea loc la Teatrul Pastia comunal in ziua de Duminică 17 ianuarie 1929".

Adresa era semnată chiar de către președintele activ al societății, generalul Alexandru Mărgineanu.

Pe lângă pregătirea serbării, delegatul Societății, în persoana lui Ion Corăscu, a solicitat aprobarea Prefecturii Putna ca în zilele de 26 - 27 ianuarie 1929 să organizeze și o chetă publică în orașul Focșani „pentru a strânge fonduri cari se vor întrebuița la ridicarea criptelor eroilor căzuți pe câmpul de onoare Mărăști". Petiția delegatului a fost înaintată spre aprobarea Ministerului Sănătății la data de 18 ianuarie 1929. Acesta răspunde afirmativ și, la 28 ianuarie 1929, înainta o Adresă prin care ruga Prefectura să acorde tot sprijinul pentru organizarea de serbări anuale în toate orașele județului cu scopul strângerii de fonduri pentru finalizarea criptelor Mausoleului Mărăști.

În data de 3 septembrie 1932 Societatea "Mărăști " solicita, tot Prefecturii Putna, două camioane - automobile pentru transportul de la Mărăști la Focșani a 40.000 - 50.000 kilograme de fier vechi care nu mai era folosit, Societatea nedispuând de mijloace proprii de transport.

O lună mai târziu, mai precis în data de 14 octombrie 1932, Societatea îl informa pe prefect că „între 20 - 25 Octombrie a. c., D-1 Ministru D. R. Ioanițescu [fost subsecretar de stat la interne în prima guvernare Maniu, între 10 noiembrie 1928 - 7 iunie 1930] cu D-nii Generali Popovici, Văleanu și Cihoschi, foști miniștri și alți membri din Comitetul Diriguitor al Societății "Mărăști" vor vizita satul și câmpul istoric Mărăști, pentru a vedea stadiul lucrărilor criptelor - mausoleu de la Mărăști". Prin adresa respectivă prefectul era rugat să ia măsuri, împreună cu Serviciul Tehnic al județului, ca toate podurile să fie în stare bună pentru trecerea automobilelor persoanelor care trebuiau să viziteze Mărăștiul.

Construcția Mausoleului s-a prelungit pe mai mulți ani întrucât amenajarea terenului de amplasament solicita fonduri bănești foarte mari. Pentru colectarea acestor fonduri, în afara organizării de serbări, baluri sau festivaluri, Societatea "Mărăști " a aprobat, la 10 iunie 1936, o colectă prin „cărămizi Mărăști ", așa cum se specifica într-o Adresă înaintată Prefecturii: „Pentru strângerea fondurilor necesare terminării lucrărilor la Câmpul istoric Mărăști, Ministerul Sănătății și Ocrotirilor Sociale a aprobat . . . la 10 iunie 1936 o colectă prin cărămizi a lei 10 fiecare, colectă ce se adresează tuturor celor care-și dau seama că viața lor n'ar fi fost posibilă fără sacrificiul total al celor pentru care se îndreaptă apelul nostru".

Prefectura Putna a primit 3.000 de cărămizi a câte 10 lei fiecare, cu condiția ca ele să fie distribuite în comunele județului, așa cum reiese din Procesul - verbal încheiat între reprezentantul Societății, locotenent - colonelul Lecca și reprezentantul Prefecturii Putna.

La data de 26 septembrie 1936, Societatea a înștiințat Ministerul de Interne de acțiunea ce trebuia să o întreprindă, adresând totodată rugămintea ca ministerul să ofere tot sprijinul acestei acțiuni prin intervenția sa pe lângă organele din teritoriu aflate în subordinea sa pentru "a face o cât mai întinsă propagandă prin populația din acel județ în folosul numitei instituțiuni pentru realizarea scopului propus, bineînțeles fără a se impune forțat cumpărarea "cărămizilor " în cestiune".

La rândul său, Prefectura a încunoștiințat, la 10 octombrie 1936, pe toți pretorii și primarii de această acțiune, adresându-le cererea de a acționa în consecință, anunțând pe toți locuitorii din comunele județului ca să participe la colecta prin "cărămizi".

Adresa Societății a fost însoțită și de instrucțiuni referitoare la plasarea cărămizilor, în care se arăta că prefectul trebuia „să însărcineze pe Directorul prefecturii sau alt funcționar să ia în primire cărămizile și să le repartizeze în comunele județului, după care să întocmească un tabel cu numele funcționarilor care s-au ocupat de această problemă pentru a-i înscrie în cartea de onoare a societății".

Sumele strânse în urma vânzării "cărămizilor" trebuiau trimise Societății, iar restul se expediau în tranșe lunare așa cum stipula Adresa din 26 decembrie 1936.

Nereușind să plaseze toate "cărămizile", Societatea "Mărăști" a solicitat Ministerului Muncii și Ocrotirilor Sociale prelungirea termenului de colectare a sumelor rezultate din vânzarea acestora până la data de 15 iunie 1937, cerere care a și fost aprobată de către ministerul în speță.

Prefectura Putna, în ședința din 4 ianuarie 1937, a hotărât ca plasarea "cărămizilor" rămase să fie distribuite după data de 1 aprilie același an.

Societatea "Mărăști", în data de 13 aprilie 1937, solicita Prefecturii să-i înainteze un tabel cu sumele ce fuseseră încasate până la acea dată. În partea de jos a adresei, prefectul a făcut o situație statistică cu preturile cărora li s-au plasat "cărămizi" și sumele pe care aceste preturi trebuiau să le strângă:

"Biliești - 500

Gârlele - 600

Mărășești - 700

Trotuș - 600

Vrancea - 300

Zăbala - 300

5.000 lei lichidat complet

6.000 lei complet

7.000 lei complet

6.000 lei complet

3.000 lei complet

3.000 lei complet

3.000 = 30.000 lei".

Câteva zile mai târziu, mai precis la 22 aprilie 1937, Prefectura solicita pretorilor din județ ca până la data de 1 iunie același an să plaseze toate cărămizile rămase nevândute.

Întrucât acțiunea nu reușise în totalitate, Societatea "Mărăști" revine cu un nou termen de colectare prelungit până la 15 decembrie 1937, transmis prefectului prin Adresa din 15 mai 1937.

La expirarea termenului trebuiau restituite Societății toate "cărămizile" rămase nevândute.

În anul 1937 se împlineau șapte ani de la trecerea în neființă a generalului Mărgineanu, ocazie cu care Societatea "Mărăști" a organizat o suită de manifestări religioase și comemorative la care, prin Adresa din 22 noiembrie 1937, a fost invitat și prefectul:

"Domnule Prefect,

Cu ocazia împlinirii a 7 ani de la moartea regretatului g-ral de Divizie Al. Mărgineanu, cuceritorul Mărăștilor și fondatorul Societății " Mărăști " am onoare a vă face cunoscut că în ziua de Duminică 28 Noiembrie a. c. ora 10,30, se va oficia un parastas la criptele din Mărăști unde se află depuse rămășițele defunctului.

Cu această ocazie se va desveli și inaugura bustul său din parcul criptelor - mausoleu și se va putea vizita mausoleul construit de Societatea "Mărăști " care este cel mai frumos din Europa și în a căror cripte odihnesc cei 20.000 eroi necunoscuți, căzuți pe altarul Patriei, în bătălia dela Mărăști și împrejurimi.

De asemenea, se va putea vizita Biserica, Școala, Uzina hidraulică și electrică din sat, precum și toate clădirile construite de Societate, pentru folosul locuitorilor din Mărăști". Cu această ocazie a fost trimis și programul acțiunii.

La 27 noiembrie 1937 prefectul îl anunța pe pretor că nu poate participa ... la această pioasă solemnitate".

Cu toate eforturile depuse de către Societatea "Mărăști " , construcția Mausoleului nu s-a putut finaliza nici până la începutul anului 1938, întrucât lipseau fondurile bănești care se colectau destul de greu, mai ales că multe fonduri se cheltuiseră cu refacerea satului Mărăști distrus aproape în totalitate în timpul luptelor din vara anului 1917.

De aceea, Societatea revine cu o nouă Adresă prin care ruga Prefectura Putna să reia acțiunea de vânzare a "cărămizilor " , iar fondurile strânse să fie înaintate imediat Societății care trebuia să le utilizeze la terminarea construcției Printr-o fonogramă, din 14 ianuarie 1938, Prefectura cerea pretorilor din județul Putna să restituie toate "cărămizile " nevândute, precum și sumele încasate până la acea dată, întrucât Societatea „Mărăști " a trimis o nouă Adresă, în acest sens, în data de 18 ianuarie 1938, prefectura a cerut printr-o fonogramă datată 19 ianuarie, tuturor pretorilor să urgenteze trimiterea datelor solicitate pentru a se putea cunoaște cât mai exact care era situația vânzării "cărămizilor" în teritoriu. La 15 februarie, același an, Societatea intervine cu aceeași rugămintă la Prefectură, ca aceasta să impulsioneze acțiunea de vânzare a restului de "cărămizi" fiind nevoie stringentă de fonduri pentru terminarea mausoleului.

În urma acestor solicitări, preturile au început să trimită adrese însoțite de situația fondurilor strânse în teritoriu. Mărturie în acest sens stă situația provenită de la Pretura Mărășești, datată 22 februarie 1938, prin care se înaintau Prefecturii 596 de „cărămizi" nevândute împreună cu "suma de lei 40 (patruzeci) în mărci poștale pentru 4 cărămizi vândute". De asemenea, se anunța că din comuna Clipicești nu s-a primit niciun răspuns referitor la cele 100 cărămizi pe care le primise de la pretură spre vânzare.

La 23 februarie 1938, Prefectura comunica directorului general al Societății „Mărăști " următoarea situație: „s 'a plasat cărămizi în valoare de lei 3.655 din care s 'a reținut cota de 20 % pentru cheltuieli necesare plasării lor.

Astăzi s'a trimis prin mandat poștal suma de lei 2.924.

Restul cărămizilor le vom trimite în cel mai scurt timp".

Și Primăria Orașului Focșani primise de la Societate, încă din anul 1936, un număr de 1.000 de "cărămizi" pentru a fi plasate la primăriile din județ. Întrucât nu se primise niciun răspuns de la primărie, Societatea solicita acesteia „să se activeze cu plasarea restului de cărămizi ce s'au încredințat funcționarului cu plasarea lor".

Primăria răspunde că s-a primit adresa și "cărămizile" sunt în curs de plasare.

Nici în aprilie 1938 plasarea „cărămizilor" nu luase sfârșit așa cum reiese din Adresa trimisă Prefecturii, prin care cerea acesteia să sprijine în continuare acțiunea începută în anul 1936 și care nu se rezolvase nici în decurs de doi ani.

La 30 septembrie 1938, Societatea solicita Prefecturii trimiterea fondurilor rezultate din vânzări, atenționând-o că la 1 decembrie expira termenul de plasare a "cărămizilor".

Prefectura, la rândul său, a cerut pretorilor să transmită în termen de 5 zile situația privind sumele bănești încasate până la acea dată și să restituie "cărămizile" neplasate.

La data de 6 octombrie 1938, de la Plasa Troțuș, s-a primit la Prefectură următoarea situație în care se specifica precum că la 9 iulie 1937 s-a trimis suma de 140 lei rezultată din vânzarea a 140 cărămizi, iar la 5 noiembrie 1937 s-a restituit și restul de 6 carnete cu bilete rămase nevândute.

De la Mărășești s-a anunțat că deja din luna ianuarie 1938 se restituiseră "596 de cărămizi și 40 lei din plasarea a 4 cărămizi", iar la 17 februarie au trimis și restul de 100 de cărămizi pe care nu le-au putut plasa.

La Plasa Zăbala situația se prezenta astfel: se restituiseră 87 de cărămizi de la comuna Paltin și 100 de la Nereju; 1 timbru de 90 de lei pentru cele nouă cărămizi vândute, iar pentru alte patru au fost depuse sumele încasate.

Societatea „Mărăști" a mai organizat și altfel de manifestări care trebuiau să se finalizeze cu strângere de fonduri necesare terminării Mausoleului, printre acestea figurând conferințele susținute de către reprezentanți de frunte ai Armatei.

Un exemplu în acest sens amintim, aici, conferința generalului Dabija, scriitor militar, un bun militar și membru în Comitetul Societății.

Într-o Adresă din anul 1939 trimisă de către Ministerul de Interne Prefecturii Putna se arăta că Societatea "Mărăști" a "clădit criptele - mausoleu care sunt o frumusețe arhitectonică și în care se găsesc adăpostite osemintele generalului Mărgineanu, fostul comandant al Diviziei a III-a care a străpuns frontul inamicului, cum și ale altor 100 de ofițeri și 20.000 eroi; toți aceștia înconjurând sarcofagul marelui Mareșal Al. Averescu, fostul comandant al Armatei a II-a", dar construcția nefiind terminată, Societatea mai avea nevoie de fonduri pentru încheierea lucrărilor. În continuarea Adresei se solicita prefectului sprijinul pentru a-l ajuta pe generalul Dabija să-și susțină conferința în județul Putna, iar banii strânși să fie virăți în contul Mausoleului.

Prefectura a răspuns afirmativ propunerii făcute de către Societatea „Mărăști", anunțând-o că s-a stabilit ca susținerea conferinței să aibă loc pe data "de 21 Maiu crt., ora 17 și ½. în sala Teatrului „Maior Pastia". În acest scop s-au trimis bilete de participare la conferință,

iar bani i încasați din vânzarea lor vor fi virafi în contul societății.

Conferința cu tema "Regele Carol I în pregătirea diplomatică a războiului României" susținută de generalul Dabija a fost urmată de "proiecțiuni din viața sa și asupra realizatorilor Societății Mărăști" conferință ce a fost „de un mare interes pentru orice Român și în special pentru toți ofițerii”.

Tot în acest sens s-au trimis și preturilor adrese prin care se cerea preturilor să sprijine acțiunea întreprinsă de generalul Dabija, în sensul de a pregăti sălile pentru susținerea conferinței. O astfel de Adresă s-a primit la Plăinești din partea Prefecturii Râmnicu Sărat, la data de 6 martie 1939, în care se specifica precum că până la acea dată „Societatea " Mărăști " pentru construirea satului și câmpului istoric de la Mărăști, a adus la cunoștința Ministerului de Interne, Direcțiunea Generală a Polițiilor . . . că a realizat scopul propus și anume: reconstruirea satului Mărăști. Astfel a zidit școala, biserica, a adus apă potabilă, a introdus lumină și a clădit criptele Mausoleu . . .

Deasemenea zisa Societate arată că lucrările au fost realizate numai din adunarea obolului public, rămânea datoare încă cu 4.500.000 lei, ce trebuiesc achitați numaidecât și în afară de această plată, mai trebuie să facă și alte lucrări, precum tranșeele și redutele, așa cum a fost În timpul atacului, posturile de comandă ale marilor comandanți, o modestă locuință pentru custodele câmpului istoric Mărăști, cu un corp de gardă pentru soldați, precum și lucrarea de terminare ale criptelor mausoleu, care urmează să se inaugureze în vara anului curent.

În vederea adunării sumelor necesare, menționează că, comitetul diriguitor al Societății a însărcinat pe D-1 General Dabija, să țină conferințe cu diferite subiecte patriotice și culturale în mai multe orașe din țară, pentru care cere concursul moral al autorităților administrative”.

Câteva zile mai târziu, la 10 martie, pretorul a anunțat primăriile din teritoriu ca să sprijine pe generalul Dabija în vederea susținerii conferințelor.

Într-o Adresă, din 5 mai 1939, către Primăria Orașului Focșani, se solicita aceeași bunăvoință pentru susținerea generalului Dabija în acțiunea lui în urma căreia trebuiau adunate fonduri pentru finalizarea Mausoleului, menționându-se că: „Societatea " Mărăști " a realizat toate lucrările „fără ca să fi cerul statului fonduri, ea a adunat din obolul public 35.000.000 lei, rămânând datoare cu 4.500.000 lei, ce trebuie achitați numaidecât, pentru că în caz contrar nici eroii adăpostiți în criptele de la Mărăști nu ar putea fi liniștiți acolo unde prin strădania și sângele lor s-a făcut România Mare. În afară de plata acestei sume, Societatea " Mărăști ", conform statutelor sale, trebuie să mai refacă și câmpul istoric Mărăști (adică o porțiune din tranșeele și redutele noastre și dușmane, posturile de comandă, etc.) pentru a rămâne ca pildă vie generațiilor viitoare, de eroismul legendar al înaintașilor lor, care nu au făurit cu prețul vieții lor, unitatea națională și „România Mare”.

În încheierea Adresei se apela la sentimentul de „bun român, precum și la toți acei care simt românește" ca să contribuie, prin cumpărarea biletelor, la această acțiune nobilă.

În vara anului 1939, la 18 iulie, Societatea „Mărăști" informa Prefectura Putna că a primit suma de 8.000 lei care rezulta din vânzarea celor 1.000 de cărămizi rămase nevândute în județul respectiv.

Greutățile întâmpinate de costurile ridicate ale construcției, la care s-au adăugat și cauze naturale: inundații și cutremure, au întârziat lucrările care au fost finalizate foarte târziu, ele întinzându-se până aproape de anul 1940, așa cum reiese din adresele menționate mai sus.

În anul 1940 a început și reînnumirea Eroilor în criptele Mausoleului, acțiune ce a continuat până în anul 1941.

Cu toate acestea a rezultat o construcție impunătoare, realizată într-un stil arhitectonic unic.

La intrarea în satul Mărăști, deasupra drumului comunal ce conduce către Mausoleu, s-a construit un portal în formă de arc de triumf din beton, masiv, realizat în stil românesc, pe frontispiciul căruia citim inscripția "Câmpul istoric de la Mărăști. 1916 - 1919".

Doi stâlpi masivi din zidărie și beton susțin o arcadă semicirculară din beton, deasupra căreia se înalță un fronton cu acoperiș din șindrilă.

Drumul care trece pe sub portal conduce către Mausoleul care a fost amplasat în partea de nord a satului, într-un parc, pe platoul neted al cotei 536, unde s-au purtat luptele în vara anului 1917.

În incinta Mausoleului se accede prin deschiderile a două porți dispuse simetric, pe stâlpii cărora străjuiesc doi vulturi din bronz, cu aripile larg desfăcute. În bronzul din care s-au realizat cei doi vulturi și-a lăsat amprenta sculptorul care i-a executat și anume Spiridon Georgescu. Actualmente se păstrează în original doar unul din cei doi vulturi, celălalt fiind o copie după originalul existent.

Împrejmuirea din jurul parcului a fost făcută din fier și beton, în anul 1936, odată cu amenajarea parcului. Împrejmuirea prezintă elemente de feronerie care s-au executat împreună cu felinarele la atelierul lui Gheorghe Stănculescu.

Două alei placate cu beton și străjuite de arbuști ornamentali și pomi fructiferi conduc spre mausoleu.

În centrul parcului, în fața mausoleului, între arbuști ornamentali, a fost amplasat un grup statuar, realizat în tehnica ronde - bosse, din bronz, care înfățișează un soldat rănit care predă unui tânăr arma și făclia pentru continuarea luptei. Mulajele din ghips ale acestui grup statuar s-au executat încă din anul 1935, iar în anul următor au fost turnate în bronz din materialul provenit de la țevile unor tunuri grele, acordat de către Ministerului Armamentului, prin aprobare guvernamentală.

În spatele grupului statuar, pe un postament din beton realizat de firma „Marmi” din „placaj de piatră de Vratza”, a fost înălțat bustul mareșalului Alexandru Averescu care a fost inaugurat în octombrie 1940 și este opera sculptorului Oscar Spathe.

Bustul îl înfățișează pe mareșal în uniformă militară, ținută de campanie, frontal, cu capul descoperit. Pe fațada postamentului s-a inscripționat cu majuscule: „Mareșalul României Alexandru Averescu 1859 - 1938". La baza bustului, sculptorul Oscar Spathe și-a pus semnătura.

Mausoleul propriu - zis a fost înălțat după planurile arhitectului Pandelescu Șerbănescu, care l-a propus împreună cu devizul estimativ încă din anul 1928. Lucrările au fost luate în antrepriză de către Gabriel Petrescu.

Mausoleul a fost construit "pe locul expropriat de la locuitorii Ioan Băeșu, orfanii I. N. Iancu și o parte din terenul obștii moșnenilor mărășteni" și dispune de o suprafață construită de 1.000 metri pătrați.

O descriere a construcției apare pe o Adresă a Prefecturii ce datează din 6 decembrie 1936 și în care se specifică precum că: „Mausoleul are adâncimea de 10 metri, lățime de 30 metri, are 2 nivele (subsol și etaj) având 12 osuare și trei sarcofage împărțite astfel: unul pentru Domnul Mareșal Averescu, unul pentru Domnul General Văitoianu - probabil - și al treilea pentru răposatul General Mărgineanu.

Construcția, într-o concepție unică, se dezvoltă pe două nivele subterane și unul exterior. La cel exterior se ajunge urcând două trepte din beton, de pe platforma din fața Mausoleului.

Clădirea exterioară se sprijină pe doi piloni masivi din beton, dreptunghiulari în secțiune, ale căror fațade au fost decorate cu "haut - reliefuri " de mari dimensiuni (4 x 2,75 metri), turnate în bronz, opere ale sculptorului român, Aurel Bordenache care și-a inscripționat numele pe basorelieful din stânga, la baza acestuia.

Sculpturile au fost realizate în anul 1929, „fără pretenții materiale" așa cum de fapt promisese sculptorul cu un an în urmă când asistase la sfințirea bisericii din Mărăști înălțată de către Societatea " Mărăști ", apoi în anul 1935 au fost turnate în bronz la Turnătoră Gr. Dănilă din București.

Basoreliefurile înfățișează scene din timpul luptelor de la Mărăști din anul 1917. Cel amplasat pe pilonul din stânga a fost intitulat „În întâmpinarea eliberatorului" și amintește de primirea entuziastă a unui general român de către populația localității eliberate de sub ocupația germană. Basorelieful din dreapta s-a intitulat "Călăuza și patrula " și reprezintă un țăran român care se strecoară în liniile inamice pentru aducerea de informații utile armatei române.

Între cei doi piloni s-a ridicat un zid din beton pe care s-au prins 15 plăci dreptunghiulare, din marmură albă, pe care s-au înscris numele eroilor și al regimentelor care au luat parte la luptele de la Mărăști (vezi anexa). Plăcile au fost realizate de către sculptorul focșănean de monumente funerare - Nicolae Colios, în anul 1935.

De o parte și alta a plăcilor străjuiesc două coloane cu fusul rotunjit, din beton, care au rolul de a susține un fronton dreptunghiular. Deasupra lor s-au amplasat două urne din bronz în care se aprindeau flăcările veșniciei în memoria eroilor.

Cei doi piloni adăpostesc scările de acces către nivelele din subteran. La primul nivel s-au expus arme și muniție utilizată în timpul Primului Război Mondial. De pe culoarul ce leagă cele două încăperi ale nivelului, pe o scară din metal se coboară într-o mică încăpere în care au fost etalate câteva obiecte ce au aparținut generalului Arthur Văitoianu. Între cele două vitrine a fost instalat bustul generalului reprezentat din față, cu capul descoperit, înveșmântat în haine militare, cu decorații pe piept.

Al doilea nivel a fost afectat criptelor - osuar și sarcofagelor.

Criptele - osuar sunt adăpostite de nișele din pereții laterali.

În cele 12 cripte au fost depuse osemintele a 5.342 ostași români, ruși, germani necunoscuți, căzuți în luptele din vara anului 1917. În partea inferioară a nișelor, pe un

postament au fost depuse osemintele, iar pe rafturi au fost așezate craniile. Criptele au fost închise cu geamuri de semicristal, decorate cu îngeri redați cu aripile larg desfăcute și ornamente florale, decorații făcute după desenele reginei Maria.

Geamurile s-au realizat la Industria Română de Cristale și Oglinzi, încă anul 1935.

În capătul opus intrării, încăperea a fost rezervată sarcofagelor. Central, a fost amplasat sarcofagul care adăpostește osemintele mareșalului Alexandru Averescu.

De o parte și alta se află sarcofagele generalilor Arthur Văitoianu, Alexandru Mărgineanu și Nicolae Arghirescu. Sarcofagele realizate din beton au primit decorații de stuc, reprezentând capete de îngeri cu aripile larg desfăcute (la colțuri), ghirlande și scene antice. Ornamentația sarcofagelor este opera a doi sculptori: Carroll Thot pentru trei din ele și Alexandru Bordenache pentru sarcofagul lui Arthur Văitoianu (1941). Pe fiecare din sarcofage au fost montate capete de lei din stuc ce susțin inele din bronz. Tot în bronz a fost realizat și basorelieful care-l înfățișează pe mareșalul Alexandru Averescu, redat bust, spre stânga, înveșmântat în uniformă militară. Pe lateralele sarcofagului au mai fost amplasate încă două plăci de marmură. Pe una din ele s-au inscripționat localitățile unde s-au purtat lupte în vara anului 1917: "Mărăști, Mărășești, Cașin, D. Încărcătoarea, Mănăstioara, Gura Văii, Rotilești, Câmpuri, Soveja, D. Răchitașul, Vizantea", iar pe cea de a doua se poate citi: "Mareșalul Alexandru Averescu (1859 - 1938) Comandantul al Armatei a II-a română pe frontul de la Mărăști din iulie 1917".

Pe celelalte sarcofage s-au montat plăci de marmură cu numele generalilor înhumați: "Generalul Alexandru Mărgineanu (1871 - 1935) Comandantul Diviziei a III-a pe frontul de la Mărăști" și "Generalul Arthur Văitoianu (1864 - 1957) Comandantul Corpului I al Armatei a II-a română pe frontul de la Mărăști".

Încăperea destinată sarcofagelor este acoperită de o cupolă la baza căreia s-a inscripționat cu litere aurii: "Întru veșnică amintire și recunoștință eroilor care s-au jertfit pentru întregirea neamului românesc", inscripția fiind încadrată de ornamente vegetale din stuc.

Interiorul a fost tencuit în piatră artificială, iar pardoseala realizată din plăci mozaicate, alternând cele albe cu cele negre.

Exteriorul a fost placat cu piatră albă de Slănic, ulterior vopsindu-se în ocru.

Accesul în interiorul Mausoleului se face prin cele două uși masive, montate în golurile celor doi piloni, care au primit ornamente din feronerie.

La intrarea din stânga, în interior, pe perețele din dreapta, a fost montat un panou pe care s-a înscris un fragment din Ordinul de zi al bătăliei de la Mărăști:

„Ostași,

A sosit momentul mult așteptat de toată suflarea românească . . . să reluăm lupta pentru a răsturna zăgazul urgiei dincolo de care se aud gemetele părinților, fraților, copiilor noștri sub apăsarea vrăjmașului hrăpăreț.

În trecutul nostru nu odată țărișoara noastră a fost potopită de dușmani: Întotdeauna Însă strămoșii noștri au știut să-i alunge să se păstreze până azi moșia neatârnată. Aceeași datorie avem și noi față cu urmașii noștri . . .

Comandantul Armatei a II-a

General A. Averescu

21 iulie 1917 ".

Construcția Mausoleului începută în anul 1928 s-a întins pe mai mulți ani, desfășurându-se pe etape. Ea s-a încheiat în anul 1938, iar între anii 1940 - 1941 au avut loc reînhumările osemintelor Eroilor.

Cauzele care au tergiversat finalizarea construcției într-un termen mai scurt s-au datorat în primul rând lipsei de fonduri, costul acesteia fiind uriaș pentru perioada de după război. La aceasta s-au adăugat și unele fenomene naturale: inundații, cutremure, ș.a., care au îngreunat mersul lucrărilor.

Inaugurarea monumentului se programase pentru anul 1938, an în care trebuiau terminate criptele, dar din cauza vremii rele care făcuse impracticabile drumurile din zonă și lipsei marelui Mareșal Alexandru Averescu din țară, inaugurarea nu a mai avut loc.

Apoi, la scurt timp, un alt eveniment nefericit a contribuit la amânarea inaugurării și anume trecerea în neființă a marelui strateg al luptelor de la Mărăști din vara anului 1917 - Alexandru Averescu.

Corpul neînsuflit al acestuia a fost adus și depus în sarcofagul de la Mărăști, acolo unde în urmă cu opt ani, în anul 1930, i-a fost înmănat un baston cu frunze de stejar pe care erau gravate numele localităților unde au avut loc luptele la care a luat parte Armata a II-a, în cadrul unei ceremonii organizate cu mult fast. Gradul de mareșal i-a fost conferit pentru faptele de arme din vara anului 1917, precum și pentru implicarea sa în acțiunile de refacere ale satului Mărăști, precum și a Mausoleului Eroilor.

I s-au organizat funeralii naționale, așa cum reiese din Telegrama primită de către Divizia a 6-a Infanterie din Focșani, la 4 octombrie 1938, în care era prezentat și programul după care trebuiau să se desfășoare funeraliile stabilite pentru data de 6 octombrie 1938:

„Telegramă

F. Urgent

În conformitate cu dispozițiunile Președintelui Consiliului de Miniștri nr. 6.237 prin care se înaintează programul funeraliilor naționale ale defunctului Mareșal Averescu, se face cunoscut: Vagonul mortuar sosește în gara Mărășești la ora 13,50 joi 6 octombrie 1938.

Se va da onorul pe peron de către una companie cu drapel și muzică.

Cortegiul se transportă la Mărăști cu automobilele procurate de către autoritățile civile. La Mărăști sunt trupe care au primit deja ordinul de a da cuvenitul onor.

Vor lua parte cât se poate de mulți ofițeri care vor sta la dreapta companiei de onoare pe peronul gării Mărășești.

Ținuta trupei de ceremonie, iar a ofițerilor din front K. 4. c.

Pentru cei afară din front D. 4. c.

În gara Mărășești se va face un scurt serviciu religios de către preoții ce urmează cortegiul, la care va lua parte și Preotul Garnizoanei Focșani și Tecuci.

Se va însărcina de Dvs. un ofițer cu personalul necesar pentru a asigura îmbarcarea în automobile, precum și la Mărăști aranjarea întregii asistente.

La ceremonie Compania de Jandarmi, va asigura ordinea în gara Mărășești, precum și la Mărăști.

Deasemenea luați măsuri de a se da onorurile tot cu una companie, Drapel și muzică în gara Focșani.

În ziua înhumării ora 17, armata întrerupe orice activitate printr'un minut de reculegere.

Domnul Comandant al Diviziei 6-a va lua parte la Mărăști la înhumare".

Prefectura, la rândul său, trebuia să ia măsurile necesare desfășurării ceremonialului conform programului stabilit de către Președinția Consiliului de Miniștri, precum și a unei alte Note telegrafice pe care a preluat-o de la generalul Dabija, comandantul Diviziei a 6-a din Focșani și în care se solicita ca:

„1. La înmormântarea Mareșalului Averescu se vor face funeralii naționale.

2. Înmormântarea se va face la Mausoleul Mărăști.

3. Trenul, vagonul mortuar va sosi în gara Mărășești Joi 6 octombrie a.c. ora 14. Cu acelaș tren vor veni Domnii Miniștri în frunte cu Sanctitatea Sa D. Miron Cristea Patriarhul României.

4. În gara Mărășești se vor găsi mai multe mașini de preferat autobuze pentru transportarea asistenților la Mărăști. Mașini vor veni și de la București.

5. Drumurile, podurile, podețele pe unde urmează să treacă carul mortuar să fie făcute accesibile (se va pune în vedere Domnului Inginer al Serviciului Județean de Drumuri).

6. Se va lua măsuri ca școlile și premilitari dela comunele pe unde urmează să treacă cortegiul mortuar vor ieși înainte îmbrăcați în haine de sărbătoare și cu drapele cernite.

7. Deasemenea tot prin comunele unde urmează să treacă cortegiul se va arboră drapele cernite.

8. Se va interveni la Primăria Focșani pentru ca să dea sub formă 100 drapele necesare pentru decorarea mausoleului.

9. În scopul organizării funerariilor mâine 4 octombrie a.c. după amiază va sosi la Prefectură Domnul inginer Petrescu din partea Societății Mărăști.

10. Se vor lua măsuri pentru paza drumurilor pe unde urmează să treacă cortegiul. Deasemenea se vor găsi 30 de jandarmi la Mărăști pentru menținerea ordinei ".

Prefectul a transmis pretorilor din Mărășești și Vrancea o fonogramă, chiar în aceeași zi de 4 octombrie 1938, cu sarcinile ce le reveneau în legătură cu funeraliile mareșalului Averescu. În această fonogramă le solicita pretorilor să ia următoarele măsuri: "Orașele și satele pe unde va trece convoiul să fie curățate.

Fiecare locuitor prin fața porții va stropi cu apă, să mai domolească praful.

Locuitorii bărbați și femei vor fi înșiruiți pe marginea drumului pe cât posibil în costume naționale de sărbătoare.

Autoritățile în frunte cu preoții vor fi alături.

La toate autoritățile vor fi arborate steagul național îndoliat.

În timpul trecerii convoiului mortuar, clopotele vor trage neconținut.

Premilitarii și școlile îmbrăcați curat cu drapelele îndoliate vor fi asemenea înșiruiți pe

marginea drumului.

Preoții din Cercul Pastoral Mărăști și Vidra vor fi cu feloane și epitrafire curate la Mărăști la ora 14.

La Mărăști se vor găsi Înșirui(i pe marginea drumului din sate locuitorii bărbați și femei din comunele Mărăști, Câmpuri, Soveja și Găuri, îmbrăcați național”.

Întrucât cortegiul funerar trebuie să treacă și prin Focșani, prefectul anunța Primăria ca să ia măsuri pentru decorarea Gării "și arborarea drapelului îndoliat.

În aceeași zi vor lua parte pe peronul gării toate autoritățile din oraș, școlile, Straja Țării, precum și cetățenii orașului.

Școlile vor avea drapele îndoliate.

Deasemeni clopotele din oraș vor suna în timpul trecerii trenului”.

În urma Adresei primite, Serviciul Administrativ al Primăriei a fost însărcinat să rezolve cerințele solicitate de prefectură.

De asemenea a răspândit în oraș o înștiințare în care se specifica precum că în ziua de 6 octombrie, cu ocazia trecerii trenului mortuar prin oraș, „populația orașului Focșani să întâmpine pentru ultima dată, pe acela care în clipe grele a fost nădejdea tuturor”.

Tot pentru această ocazie arhitectul-șef al orașului solicita Primăriei aprobare pentru cumpărarea a " 8 metri de crep negru pentru ornarea gării și a unei coroane în valoare de 600 lei.

După aceste evenimente, a fost demarată acțiunea de reînhumare a osemintele Eroilor aduși din diferite cimitire în criptele Mausoleului, urmând ca după această acțiune să aibă loc inaugurarea acestuia. Așa cum arătam mai sus reînhumarea s-a desfășurat pe perioada unui an de zile, între 1940 și 1941. Nici după această dată inaugurarea monumentului nu a mai avut loc din cauze obiective.

Astfel, în anul 1940, Societatea "Mărăști", cea care a re făcut satul și a construit Mausoleul, s-a desființat, atribuțiile și patrimoniul acesteia au fost preluate de nou înființatul Așezământ „Regina Maria " pentru Cultul Eroilor, care a luat naștere prin Decretul Lege din anul 1940. Așezământul nou înființat avea datoria de a se ocupa în continuare de întreținerea și înfrumusețarea operelor comemorative de război, dar n ici acesta nu a mai reușit să ducă la capăt sarcinile ce îi reveniseră din cauza evoluției evenimentelor ce au avut loc și anume: începutul celui de-Al Doilea Război Mondial, intrarea României în sfera ideologiei comuniste, precum și desființarea sa în anul 1948.

Sarcinile Așezământului au fost preluate de către Ministerul Forțelor Armate care și-a trimis delegat în teritoriu ca să constate starea în care se găseau monumentele de care răspundeau. Un delegat al Muzeului Militar a vizitat între anii 1952 - 1953 mausoleele din Vrancea și a constatat că la cel din Mărăști "Din lipsa de întreținere anuală, apa a pătruns în interior, aducând importante avarii.

O parte din sarcofagii au fost descoperite, s-au profanat de curioși. S-a închis accesul pentru a se opri profanarea și totodată, s-a cerut M. F. A. să întocmească devize pentru refacerea stricăciunilor”.

Din constatările făcute la fața locului a rezultat că starea de lucruri în legătură cu operele

comemorativă de război era necorespunzătoare, majoritatea fuseseră lăsate în părăsire sau profanate. Această situație s-a perpetuat și în anii următori.

Abia în anul 1973 construcția Mausoleului a cunoscut mai multe lucrări de reparații. În anul 1990 s-a refăcut platforma din fața acestuia, dalajul fiind înlocuit cu o platformă din beton.

Cu toate intervențiile, datorită cutremurelor, inundațiilor și alunecărilor de teren, construcția a fost grav avariata. În interior se infiltra apa de ploaie care a contribuit la distrugerea ornamentelor de stucatură ale sarcofagelor, precum și a criptelor osuar.

Mausoleul necesită urgente lucrări de restaurare. În urma studiilor făcute asupra terenului și a construcției s-au întocmit proiecte de restaurare care aveau ca scop atât amenajarea terenului, cât și restaurarea construcției propriu-zise. În anul 2009 au fost demarate lucrările de consolidare și restaurare ale Mausoleului conform Proiectului "Drumul de glorie al Armatei Române în Primul Război Mondial" care a fost selectat în cadrul Programului operațional regional. Valoarea acestui proiect este de 21.214.265,34 lei și cuprinde restaurarea a patru mausolee (Focșani, Mărășești, Mărăști și Soveja) și a cinci monumente istorice ce se află pe traseul: Focșani - Mărășești - Panciu - Străoane - Varnița - Mărăști - Soveja. Din suma totală, aproximativ 213 este oferită de Uniunea Europeană prin F. A. D. R. (Fondul European de Dezvoltare Regională), restul fiind suportată de autoritățile române.

Lucrările propuse spre realizare la Mausoleul Mărăști sunt următoarele: consolidarea terenului cu tendințe de alunecare din partea de est a obiectivului, amenajarea spațiului de parcare, amenajări exterioare, restaurarea clădirii Mausoleului și a grupurilor sculpturale, îmbunătățirea sistemului de ventilare, instalații sanitare, termice și electrice, amenajarea unui punct de informare. În urma acestor lucrări de restaurare, cele patru mausolee și cele cinci monumente istorice vor fi introduse într-un circuit turistic de interes regional, național și internațional.

Anexă

Lista cu numele eroilor și a regimentelor înscrise pe plăcile de marmură